

„Kto zapyta jak się masz?” – raport FDI, który oddaje głos wychowankom domów dziecka i obnaża najślabsze ogniwo systemu pieczy zastępczej

Pierwszy rok po opuszczeniu domu dziecka to dla wielu młodych ludzi kumulacja kryzysów: brak mieszkania, kompetencji życiowych, wsparcia, za to osamotnienie i nadmiar odpowiedzialności. Raport Fundacji Dobrych Inicjatyw „Kto zapyta jak się masz?” oddaje głos tym, którzy wchodzi w dorosłość bez planu B – i pokazuje, gdzie i dlaczego reforma systemu pieczy zastępczej wymaga pilnej korekty legislacyjnej.

Raport Fundacji Dobrych Inicjatyw „Kto zapyta jak się masz?” przedstawia wyniki badania jakościowego zrealizowanego przez IPSOS wśród młodych dorosłych opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą. Celem badania było zrozumienie ich doświadczeń w procesie usamodzielnienia oraz identyfikacja barier i czynników kluczowych dla budowania stabilnego, dorosłego życia.

– Raport powstał w oparciu o indywidualne wywiady pogłębione, do których scenariusz konsultowaliśmy z młodymi dorosłymi, którzy przeszli przez proces usamodzielnienia. Zależało nam, by język był adekwatny, pytania bezpieczne, a tematy naprawdę dotyczyły ich życia. Te konsultacje pomogły nam zrozumieć, gdzie my, dorośli i badacze, stosujemy nieuprawnione założenia. Takie badanie, tworzone w dialogu i nastawione na wysłuchanie zwiększa szansę na zbudowanie relacji, szczerą rozmowę i głębsze dane. Oddając badanym głos w raporcie nie tylko opisujemy rzeczywistość – wierzę, że stwarzamy przestrzeń na ich podmiotową obecność w debacie publicznej – mówi Agnieszka Bąk, badaczka IPSOS Polska.

„Kto zapyta jak się masz?” to kontynuacja i pogłębienie wcześniejszego badania ilościowego, zaprezentowanego w raporcie „Start w dorosłość” (2023), które jako pierwsze w Polsce szeroko opisało sytuację młodych dorosłych po doświadczeniu życia w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

– Dane liczbowe, które zaprezentowaliśmy w raporcie „Start w dorosłość” z 2023 r. pokazały skalę problemu. Badanie jakościowe, którego wyniki przedstawiamy teraz pokazuje jego ciężar – emocjonalny, społeczny i ekonomiczny. Połączenie tych dwóch porządków daje podstawę do projektowania skutecznych rozwiązań – zarówno w codziennym funkcjonowaniu młodych ludzi, jak i na poziomie przepisów. Reforma pieczy zastępczej musi uwzględniać doświadczenie młodych ludzi i skuteczność ich wejścia w dorosłość. Poprzez raport „Kto zapyta jak się masz?” chcemy dostarczyć decydentom wiedzy o tym, jak działa system w praktyce – dodaje Bartłomiej Jojczyk, prezes zarządu Fundacji Dobrych Inicjatyw.

Unikalna perspektywa

Fundacja zdecydowała się na badanie jakościowe, aby oddać głos samym zainteresowanym. Bez tabel i statystyk – za to z autentycznymi historiami o samotności, kryzysach psychicznych i finansowych czy doświadczeniu bezdomności. Badani własnymi słowami opisują w nim to, co przeżywali po wyjściu z pieczy.

– Wpadłam w taki stan depresyjny, z którego nie umiałam się wyrwać, czułam taką pustkę, brak poczucia szczęścia, nie miałam siły nawet żeby wstać z łóżka [...], pojawiały się myśli rezygnacyjne, niekiedy samobójcze, unikanie właśnie, takie izolowanie się od wszystkiego, brak skupienia – wspomina jedna z usamodzielnionych biorąca udział w badaniach FDI, rok od opuszczenia pieczy.

– Studiowałem jeden semestr, studiowałem semestr na polibudzie, ale nie uciągnąłem jednocześnie wyprowadzki z domu dziecka, pracy i studiów – opowiada inny z badanych, 2 lata od opuszczenia pieczy.

– Miałam chore jajniki, powinnam brać leki – są za drogie. Uznałam, że chyba wolę nie skończyć na ulicy, niż zadbać o jajniki. Przestałam brać leki, przestałam leczyć kolana. Walczę o każdą złotówkę – mówi kolejna osoba, 2 lata od opuszczenia pieczy.

Różnorodność uczestników – ich ścieżek życiowych i punktów wyjścia – odślania złożoność procesu usamodzielnienia. Z historii przedstawionych w raporcie wyłania się autentyczny obraz startu w dorosłość, gdzie kumulują się problemy mieszkaniowe, finansowe i emocjonalne. Jednocześnie w tym samym czasie system formalnie kończy swoje wsparcie.

Główne wnioski z raportu „Kto zapyta jak się masz?”

Najważniejszym wnioskiem z raportu jest **unaocznienie braku przygotowania do samodzielności**. Życie w placówkach, oparte na instytucjonalnej kontroli i wyręczaniu, prowadzi do deficytów kompetencyjnych – młodzi ludzie opuszczają system bez podstawowych umiejętności niezbędnych w dorosłym życiu, takich jak zarządzanie budżetem, załatwianie spraw urzędowych czy samodzielne organizowanie codzienności.

Badanie pokazuje również **kluczowe znaczenie relacji i wsparcia emocjonalnego**. Największą wartością jest obecność dorosłych, którzy towarzyszą im w procesie usamodzielnienia, oferując zrozumienie, ciągłość wsparcia i poczucie bezpieczeństwa.

Kolejnym wnioskiem jest **potrzeba akceptacji niestandardowych ścieżek rozwoju**. Dla wychowanków pieczy każdy błąd może mieć poważne konsekwencje – utratę mieszkania czy świadczeń. System powinien traktować kryzysy i zmiany decyzji jako naturalny element dorastania, a nie dowód porażki.

Raport wskazuje także na **niedopasowanie wsparcia systemowego do realiów życia**, jak nieuwzględnianie rzeczywistych kosztów utrzymania i mobilności młodych dorosłych.

Raport podkreśla także znaczenie terapii, mentoringu i grup wsparcia oraz potrzebę elastycznego systemu, który uznaje prawo młodych ludzi do błędów. To propozycja całościowej zmiany podejścia – z formalnego na realne towarzyszenie w procesie usamodzielnienia.

Pełny raport „Kto zapyta jak się masz?” można nieodpłatnie pobrać na stronie Fundacji Dobrych Inicjatyw: <https://fdi.org.pl/kto-zapyta-jak-sie-masz/>.

Raport już na biurkach decydentów

Fundacja zdecydowała się zaprezentować raport właśnie teraz, aby głos młodych dorosłych – bezpośrednio dotkniętych skutkami obowiązujących rozwiązań – wybrzmiał w kluczowym momencie procesu legislacyjnego.

Właśnie teraz prace nad nowelizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej znajdują się na finiszu konsultacji międzyresortowych i wchodzi w etap konsultacji społecznych. To moment, w którym kształtowane są rozwiązania systemowe na kolejne lata.

Dlatego w dniu swojej premiery raport „Kto zapyta jak się masz?” znajduje się już na biurkach 50 najważniejszych osób w państwie: Prezydenta RP, Premiera, Ministrów (w tym MRPiS), Marszałków Sejmu i Senatu, liderów wszystkich ugrupowań parlamentarnych, Rzecznika Praw

Obywatelskich, Rzeczniczki Praw Dziecka, a także posłów i senatorów oraz członków komisji pracujących nad nowelizacją przepisów o pieczy.

– Raport „Kto zapyta jak się masz?” to dla nas punkt wyjścia do poważnej rozmowy o kierunku reformy w obszarze usamodzielnienia, który w naszej ocenie pozostaje dziś najślabszym ogniwem systemu. Bo niepowodzenie procesu usamodzielnienia oznacza nie tylko osobisty kryzys młodego człowieka, ale także zmarnowanie wieloletnich nakładów finansowych państwa ponoszonych w systemie pieczy zastępczej. Reforma, która nie zapewnia skutecznego przejścia do dorosłości, nie realizuje w pełni celu systemu opieki zastępczej. Dlatego teraz jest moment, w którym trzeba postawić fundamentalne pytanie: czy projektowane rozwiązania będą mierzone liczbą domkniętych administracyjnie procedur usamodzielnienia, czy trwałością życiowej stabilizacji młodych ludzi? – mówi Bartłomiej Jojczyk, prezes zarządu Fundacji Dobrych Inicjatyw.

Dorosłość bez planu B

Premiera raportu z wynikami badania odbyła się podczas XI Europejskiego Kongresu Samorządów w Mikołajkach. W debacie pt.: „Dorosłość bez planu B – usamodzielnienie w Polsce po pieczy zastępczej” rozmawiali przedstawiciele administracji rządowej, samorządów oraz środowiska naukowego. Dyskusja dotyczyła luki między formalnym usamodzielnieniem a realnym doświadczeniem wychowanków domów dziecka, znaczenia relacji i sieci wsparcia w procesie usamodzielnienia oraz roli samorządów w budowaniu kompleksowego systemu.

W dyskusji uczestniczyli Agnieszka Bąk, Public Affairs Expert, badaczka IPSOS Polska; Michał Guć, Dyrektor Departamentu Demografii w MRPiPS; dr hab. Mariola Raclaw, prof. ucz., Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski, a także Marta Zaráńska, radna powiatu sztumskiego, Wiceprzewodnicząca Zarządu Krajowego Młoda Lewica i Agata Żędzian-Andrzejczyk, Zastępca Dyrektora, w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie. Debatę poprowadził Bartłomiej Jojczyk – prezes Fundacji Dobrych Inicjatyw.

Publikacja raportu wpisuje się w kampanię społeczną FDI „Co wynosisz z domu?”, zainspirowaną właśnie wynikami badania jakościowego przeprowadzonego przez IPSOS. Kampania pokazuje kontrast między startem w dorosłość z zapleczem rodzinnym a wejściem w nią z pozycji deficytów społecznych i emocjonalnych – bez planu B.

Więcej informacji o raporcie i kampanii społecznej na stronie: <https://fdi.org.pl/kto-zapyta-jak-sie-masz/>

Fundacja Dobrych Inicjatyw od 12 lat upomina się o prawa dzieci i młodzieży wychowującej się w pieczy zastępczej. Wspiera wychowanków mieszkających w 35 placówkach opiekuńczo-wychowawczych (tzw. domach dziecka) z małych miejscowości i terenów wiejskich w Polsce. Więcej na stronie: www.fdi.org.pl.

Fundację Dobrych Inicjatyw można wesprzeć dokonując wpłaty na konto: Fundacja Dobrych Inicjatyw, nr rachunku: 71 2030 0045 1110 0000 0343 05 90 oraz przekazując 1,5% podatku na rzecz Fundacji Dobrych Inicjatyw (KRS 0000 49 79 57). Więcej informacji na stronie: <https://fdi.org.pl/przekaz-15-podatku/>